

คอลัมน์ “จากท่าพระจันทร์ถึงสนามหลวง”

ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันศุกร์ที่ 14 มิถุนายน 2539

รักบี้ฟุตบอลในกระแสสากลอนุวัตร์และพาณิชย์อนุวัตร์

รังสรรค์ ณะพรพันธุ์

ผมชมรายงานการแข่งขันรักบี้ฟุตบอล ระหว่างทีมสโมสร Auckland Blues แห่งนิวซีแลนด์ กับทีม Natal Sharks แห่งอัฟริกาใต้ เมื่อปลายเดือนพฤษภาคม 2539 ด้วยความตื่นเต้น การแข่งขันจบลงด้วยชัยชนะของทีมสโมสรนิวซีแลนด์ด้วยคะแนน 45 ต่อ 21 ความแตกต่างของคะแนนอาจเกินเลยความแตกต่างด้านความสามารถ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการชิงชนะเลิศ Super 12 จัดขึ้นในนิวซีแลนด์นั่นเอง

Super 12 เป็นการแข่งขันรักบี้ฟุตบอลระหว่างสโมสรชั้นนำในพิภพส่วนใต้ (Southern Hemisphere) โดยคัดสโมสรชั้นนำจากนิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย และอัฟริกาใต้มาแข่งขันกัน เดิมสโมสรที่เข้าแข่งขันมีเพียง 10 สโมสร จึงเรียกว่า Super 10 ต่อมาขยายเป็น Super 12

ภูมิภาคส่วนใหญ่ของโลกมีความเก่งกาจในด้านรักบี้มากกว่าภูมิภาคส่วนเหนือ (Northern Hemisphere) เพราะนอกจากออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และอัฟริกาใต้แล้ว ยังมีฟิจิ และซามัวตะวันตกอีกด้วย มหาอำนาจด้านรักบี้ในภูมิภาคส่วนเหนือประกอบด้วยอังกฤษ สกอตแลนด์ เวลส์ ไอร์แลนด์ และฝรั่งเศส ซึ่งทุกปีจะมีการแข่งขันระหว่างชาติทั้งห้านี้ หากพิจารณาจากสถิติการแข่งขันระหว่างชาติมหาอำนาจด้านรักบี้เหล่านี้ ภูมิภาคส่วนเหนือมีอำนาจภูมิภาคส่วนใหญ่ได้ การแข่งขันชิงถ้วยชนะเลิศของโลกที่เรียกว่า World Cup ประเทศจากภูมิภาคส่วนใหญ่คว้าถ้วยไปครองทุกครั้งครา ดังจะเห็นได้ว่าการชิง World Cup ครั้งแรกในปี 2530 นิวซีแลนด์เป็นทีมชนะเลิศ ออสเตรเลียคว้าถ้วยในปี 2534 และอัฟริกาใต้ในปี 2538

การแข่งขันรักบี้สโมสร Super 10 หรือ Super 12 เป็นการแข่งขันในลักษณะเหย้ากับเยือน สโมสรที่คัดมาแข่งขันเป็นสโมสรในสังกัด Rugby Union ในแต่ละประเทศ โดยยึดถือกติกาที่กำหนด โดย International Rugby Football Board ซึ่งเป็นองค์กรโลกบาลของ Rugby Union

แต่การแข่งขันรักบี้สโมสรระหว่างประเทศเกิดขึ้นได้ก็ต้องมีผู้อุปถัมภ์ทางการเงิน (sponsorship) ในกรณีนี้ สถานีโทรทัศน์ระหว่างประเทศเป็นผู้อุปถัมภ์ทางการเงิน ด้วยเหตุที่

ประชาชนในภูมิภาคส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และอัฟริกาใต้คั้งไค้ ก็ฟาร์กบี้ จึงมีผู้สนใจติดตามชมการแข่งขันระหว่างสโมสรรักบี้ชั้นนำของโลกจำนวนมาก สถานีโทรทัศน์ระหว่างประเทศสามารถหารายได้จากการโฆษณาได้โดยง่าย องค์กรผู้จัดการแข่งขันสามารถขายสิทธิการถ่ายทอดการแข่งขันแก่สถานีโทรทัศน์ต่างๆ สถานีโทรทัศน์หารายได้จากการโฆษณามาซื้อสิทธิการถ่ายทอดการแข่งขัน ในขณะที่องค์กรผู้จัดการแข่งขันจ่ายเงินสมนาคุณแก่สโมสรรักบี้เป็นการตอบแทน Rugby Union เป็นรักบี้สมัครเล่น นักรักบี้ในสังกัด Rugby Union มิอาจรับค่าจ้างในการเล่นรักบี้ได้ ผู้จัดการแข่งขันจึงต้องจ่ายเงินสมนาคุณแก่สโมสรร โดยปล่อยให้สโมสรรจัดสรรค่าตอบแทนแก่นักรักบี้กันเอง อย่างไรก็ตาม ลักษณะสมัครเล่นของกีฬารักบี้กำลังหมดสิ้นไปนับตั้งแต่ฤดูการแข่งขันปี 2539 เป็นต้นมา

ความเฟื่องฟูของกีฬารักบี้ในภูมิภาคส่วนใหญ่ของโลกคงมีมาก จนถึงขนาดที่กลุ่มทุนวัฒนธรรมเห็นช่องทางในการแสวงหากำไร ดังจะเห็นได้จากกรณีที่นายเคอร์รี่ แพ็กเกอร์ (Kerry Packer) นายทุนสื่อมวลชนชาวออสเตรเลีย อยู่เบื้องหลังการจัดตั้ง World Rugby Corporation (WRC) เพื่อซื้อตัวนักรักบี้ชั้นนำในสังกัด Rugby Union ทั้งในออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และอัฟริกาใต้ เมื่อซื้อตัวได้สำเร็จแล้ว ก็นำมาจัดทีมแข่งขันเพื่อถ่ายทอดโทรทัศน์ระหว่างประเทศ แต่ความพยายามของ WRC ล้มเหลว เนื่องจาก Rugby Unions ในประเทศต่างๆร่วมกันต้านกระแสการซื้อตัวนักรักบี้ของ WRC

นายรูเบิร์ต เมอร์ด็อก (Rupert Murdoch) นายทุนสื่อมวลชนเชื้อชาติออสเตรเลีย เป็นอีกผู้หนึ่งที่เห็นช่องทางในการแสวงหากำไรจากการจัดการแข่งขันรักบี้สโมสรร ในขณะที่ WRC ของนายแพ็กเกอร์มุ่งเจาะ Rugby Union นายเมอร์ด็อกหันไปเจาะ Rugby League ด้วยการจัดตั้ง World Super League เริ่มด้วย Rugby Super League ในออสเตรเลีย ทั้งนี้ด้วยการดึงสโมสรรชั้นนำมาสังกัด Super League โดยกำหนดที่จะแข่งขันในเดือนมีนาคม 2539 แต่แล้ววิมานต้องพังทลาย เมื่อ Australian Rugby League (ARL) ยื่นฟ้องศาลว่า บรรดาสโมสรรที่ผละจาก ARL ไปสังกัด Super League ละเมิดสัญญาที่ผูกพันให้สโมสรรเหล่านั้นต้องแข่งขันในสังกัด ARL จนถึงปี 2542 และศาลตัดสินให้ ARL ชนะคดี อย่างไรก็ตาม โครงการ World Super League ยังคงเดินหน้าต่อไปในยุโรป ภายใต้การอำนวยการของนายมอริส ลินด์เซย์ (Maurice Lindsay) อดีตผู้จัดการสโมสรรักบี้ Wigan แห่งอังกฤษ โดยเริ่มแข่งขันในฤดูปี 2539 นี้

ในรอบทศวรรษที่ผ่านมา กีฬารักบี้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญอันเกิดจากกระบวนการแปรกีฬารักบี้ให้เป็นสินค้า (Commodification or Commoditization) การที่กีฬารักบี้แปรเป็นสินค้าได้ก็เพราะมีผู้ยอมรับวัฒนธรรมการแข่งขันรักบี้ เมื่อมีผู้ต้องการชมการแข่งขัน

การหารายได้จากการแข่งขันจึงจะเป็นไปได้ แต่ขอขยายในการหารายได้ดังกล่าวนี้ขึ้นอยู่กับขนาดของตลาด หากความต้องการชมการแข่งขันมีน้อย ตลาดย่อมมีขนาดเล็ก ตลาดจะขยายใหญ่ขึ้นเมื่อความต้องการชมขยายตัว

กีฬารักบี้ถือกำเนิดในประเทศอังกฤษในทศวรรษ 2360 ตำนานที่เล่ากันต่อๆมา ก็คือ ในปี 2366 นายวิลเลียม เว็บบ์ เอลลิส (William Webb Ellis) นักเรียนวิทยาลัยรักบี้ (Rugby College) คว่าลูกฟุตบอลแล้ววิ่งในขณะที่มีการแข่งขันฟุตบอลระหว่างชั้นเรียน ซึ่งถือกันว่าเป็นต้นกำเนิดกีฬารักบี้ฟุตบอล ชื่อ Rugby Football เป็นชื่อที่ยอมรับกันในภายหลัง ในเวลานั้นเรียกกีฬาชื่อว่า That Game at Rugby หรือ Rugby's Game อย่างไรก็ตาม อุบัติการณ์ที่นายเอลลิสคว่าลูกฟุตบอลแล้ววิ่งนั้น นักประวัติศาสตร์บางท่านไม่ยอมรับ เพราะไม่มีหลักฐานที่ชัดเจน

กระนั้นก็ตาม การแข่งขันภายในวิทยาลัยรักบี้มีส่วนช่วยพัฒนากติกาการแข่งขันโรงเรียนอื่นๆเริ่มเอาอย่างวิทยาลัยรักบี้ รักบี้เริ่มเล่นในมหาวิทยาลัย เริ่มต้นด้วยมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ในปี 2382 เมื่อนายอาเธอร์ เพลล์ (Arthur Pell) เป็นผู้นำเข้าจากรักบี้ และต่อมาในมหาวิทยาลัยออกฟอร์ด ในปี 2412

การประชุมกำหนดกติกาการแข่งขันรักบี้ เริ่มมีในปี 2391 หลังจากนั้นจึงมีการแข่งขันกีฬานี้อย่างแพร่หลายมากขึ้น รักบี้ขยายตัวในระบบโรงเรียนในประเทศอังกฤษเป็นปฐม แล้วจึงแพร่ระบาดนอกระบบโรงเรียน จนฝังตัวเป็นวัฒนธรรมของประชาชนในสหราชอาณาจักร

ด้วยเหตุที่อังกฤษเป็นประเทศมหาอำนาจ และมีอาณานิคมจำนวนมาก จนไม่มีดินแดนใดของอังกฤษที่พระอาทิตย์ตกพร้อมกัน อังกฤษเข้าไปยึดหรือเข้าไปมีอิทธิพลในดินแดนใด รักบี้ก็ตามเข้าไปในดินแดนนั้น รักบี้จึงเริ่มกลายเป็นกีฬาสากล เพราะมิได้จำกัดการเล่นเฉพาะในสหราชอาณาจักรอีกต่อไป กระบวนการสากลานูวัตรของกีฬารักบี้ (Internationalization of Rugby) ในระยะแรกถูกขับเคลื่อนโดยการขยายตัวของลัทธิจักรวรรดินิยม

คนอังกฤษเมื่อเข้าไปปกครองประเทศใด มักจัดตั้งสโมสรกีฬาในประเทศนั้น สโมสรกีฬานอกจากจะเป็นสถานสำหรับการออกกำลังกายแล้ว ยังเป็นสถานสำหรับการสังสรรค์ และพักผ่อนหย่อนใจอีกด้วย แม้ในดินแดนที่ไม่ได้เป็นอาณานิคม หากแต่อังกฤษมีอิทธิพลอย่างสูง ดังเช่นประเทศไทย ชาวอังกฤษก็เข้าไปจัดตั้งสโมสรกีฬาด้วย ดังเช่นราชกรีฑาสโมสร รักบี้เป็นกีฬาประเภทหนึ่งที่เล่นในสโมสรกีฬาเหล่านี้

แต่การเล่นหรือแข่งขันรักบี้ภายในสโมสรกีฬาที่คนอังกฤษเข้าไปจัดตั้งในอาณานิคมหรือดินแดนกึ่งอาณานิคม มีอาจเปลี่ยนโฉมให้รักบี้กลายเป็นกีฬาสากลได้มากนัก ปัจจัยสำคัญอยู่ที่การฝังกีฬารักบี้ไว้ในระบบโรงเรียน ประเทศที่รับระบบโรงเรียนแบบอังกฤษมักจะยอมรับกีฬารักบี้ได้ง่ายกว่าประเทศอื่นๆ บรรดาประเทศที่เป็นมหาอำนาจทางด้านกีฬารักบี้ในภูมิภาคส่วนใหญ่ของโลกในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และอัฟริกาใต้ ล้วนแล้วแต่เคยเป็นอาณานิคมของอังกฤษ มีระบบโรงเรียนแบบอังกฤษที่กีฬารักบี้เข้าไปฝังตัวอยู่ด้วย ในประการสำคัญ มีประชาชนจากสหราชอาณาจักรอพยพเข้าไปตั้งหลักแหล่ง ผู้อพยพเหล่านี้มีความคุ้นเคยกับกีฬารักบี้ในระดับหนึ่งมาก่อนแล้ว

แต่นอกกีฬารักบี้ในอาณานิคมต่างๆของอังกฤษมิได้เติบโตเท่าเทียมกัน อเมริกาเหนือลำหลังภูมิภาคส่วนใหญ่ของโลก รักบี้ฝังตัวในแคนาดาได้มากกว่าสหรัฐอเมริกา ส่วนสำคัญเป็นเพราะสหรัฐอเมริกาได้เอกราชก่อนการก่อเกิดของกีฬารักบี้ และแม้ในเวลาต่อมาสหรัฐอเมริกาจะนำเข้ากีฬารักบี้ แต่กีฬารักบี้มีอาจดำรงอยู่ในรูปเดิมได้ หากแต่แปรเปลี่ยนเป็นฟุตบอลอเมริกันในภายหลัง

อิทธิพลของกีฬารักบี้ในดินแดนอาณานิคมของอังกฤษในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไม่ว่าจะเป็นอินเดีย ปากีสถาน บังคลาเทศ พม่า มาเลเซีย สิงคโปร์ และฮ่องกง จำกัดอยู่ในระบบโรงเรียนและมีอาจแผ่อิทธิพลออกนอกระบบโรงเรียนได้มากนัก กรณีของไทยก็เช่นเดียวกัน กีฬารักบี้ฝังตัวในโรงเรียนที่มีการจัดองค์การดูจเดียวกับ Public School ในอังกฤษ ดังเช่นวชิราวุธวิทยาลัยและราชวิทยาลัย ความนิยมกีฬาประเภทนี้ขยายตัวไม่มากนัก

แต่รักบี้มิได้เกาะเกี่ยวระบบจักรวรรดินิยมเข้าสู่กระบวนการสากลานวัตกรรมเพียงโดดเดียว ประเทศที่ไม่เคยเป็นอาณานิคมของอังกฤษหลายต่อหลายประเทศยอมรับกีฬาประเภทนี้ ดังเช่น ฝรั่งเศส (2413) อาร์เจนตินา (ทศวรรษ 2420) ญี่ปุ่น (2443) เป็นต้น บนภาคพื้นยุโรป รักบี้ข้ามฝากไปสู่ฝรั่งเศสอย่างรวดเร็ว และแพร่ไปสู่อิตาลีและรุมานีในเวลาที่ต่อมา ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากญี่ปุ่นแล้ว เกาหลีใต้และไต้หวันก็เป็นประเทศที่นิยมเล่นรักบี้

กระแสสากลานวัตกรรมที่ซบตันรักบี้ให้เป็นที่กีฬาสากลได้รับการเกื้อหนุนจากกระบวนการโทรทัศน์นวัตกรรม การเติบโตของโทรทัศน์ระหว่างประเทศมีผลกระทบต่อกีฬารักบี้ อย่างชัดเจน การถ่ายทอดการแข่งขันรักบี้ทางโทรทัศน์มีผลในการขยายจำนวนผู้ชม ผู้ที่ไม่เคยชมการแข่งขันรักบี้ เริ่มมีโอกาสชมด้วยความถี่สูงกว่าเดิม ผู้คนที่ชิมชั้ววัฒนธรรมกีฬารักบี้มีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ กระบวนการโทรทัศน์นวัตกรรมจึงช่วยเพิ่มพูนลักษณะสากลของกีฬารักบี้

นอกเหนือจากกระแสสากลานวัตกรรมและกระแสโทรทัศน์นวัตกรรมแล้ว รักรบี้ได้รับผลกระทบจากกระแสพาณิชย์ยานวัตกรรม (Commercialization) ด้วย เมื่อจำนวนผู้นิยมกีฬารักบี้มีมากขึ้น การจัดการแข่งขันรักรบี้ก็กลายเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เพราะสามารถหารายได้จากการแข่งขันได้

แต่เดิมรายได้จากการจัดการแข่งขันรักรบี้มาจากการเก็บค่าผ่านประตู ต่อเมื่อมีวิทยุและโทรทัศน์ ก็มีรายได้จากการขายสิทธิการถ่ายทอดการแข่งขัน เมื่อรายได้เหล่านี้มีมากพอ รักรบี้ก็ค่อยๆแปรเป็นกีฬาอาชีพ นักรักรบี้สามารถหารายได้จากการเป็นนายแบบสินค้าและบริการต่างๆ หรือจากการออกรายการวิทยุและโทรทัศน์ รวมตลอดจนช่องทางอื่นๆ กระแสสากลานวัตกรรมและกระแสโทรทัศน์ ช่วยขยายตลาดกีฬารักบี้ เกื้อกูลต่อการเติบโตของกระแสพาณิชย์ยานวัตกรรม ยิ่งเมื่อมีการถ่ายทอดการแข่งขันรักรบี้ทางโทรทัศน์ระหว่างประเทศด้วยแล้ว ช่องทางในการหารายได้มีมากกว่าเดิม ทั้งจากการขายสิทธิการถ่ายทอดโทรทัศน์และจากการโฆษณา

สำหรับกีฬารักบี้ กระแสสากลานวัตกรรม กระแสโทรทัศน์นวัตกรรม และกระแสพาณิชย์ยานวัตกรรม ล้วนมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน